

פַּחַד יִצְחָק

מאמר א

א. ידועים הם הדברים כי ישנים דברי תורה שניתנו להכתב, וישנים דברי תורה שלא ניתנו להכתב. לכאורה חלוקה זו אינה משלيبة אלא בגען להשם תורה בלבד. אלא שיעוין יומא דף קט דנשלה אסתר לשחר מה שחר סוף הלילה אף אמר טוף הנשים, ופרק זה איכא חנכת, ומ שני ניתנה להכתב כא אמרין. והנה נושא העניין בכך הם גופי המאורעות שנעשו לישראל נשים בהם. ובפשטות היה גרא דאי זה שייך כלל לחלוקת ניתנה להכתב, שלא נאמרה אלא בגיןם של דברי תורה; ובודאי דהכוונה היא בדברי תורה השivosים לנו חנכה לא ניתנו להכתב, משום שאינם שיוכים לכתבי הקודש. אבל מכל מקום מכיוון שהדברים לשחר וליליה הוא על מאורעות הנשים, שפיר יש לנו הערת פכאן דעתין וזה של "לא ניתנן להכתב", מפשטות הוא מתווך בדברי תורה של הנם אל תוך המאורע של גוף הנם עצמו.

ב. ומתמן הדברים כך הוא. "אכתרוב לו רובי תורה, כטו זר נחשבג" מבואתו זו של הושע למדנו כי כתיבתם של דברי תורה שכעל פה הייתה יכולת לפעול עניין של זרות אצל הכנסת ישראל. אכתרוב לו רובי תורה, כמו זר נחשבו. ובמדרשי המזבא בתוספות ניתין דף ס' איתא שעיתידיין אומות העולם לכתרוב להם את התורה, ואם היהת גם תורה שכעל פה נכתבת, היו האומות כתובים להם גם אותה, ומטייל היה ישראל נחשבים כוראים על ידי זה. וכאשרuzziין בגוף דברי המדרש זהה נמצא, כי טפיהם דבריו של המדרש זהה יוצאת מפורש, כי זה הוא תוכן הכוונה במאמר חכמים כי לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על דברי תורה שכעל פה בלבד, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. כלומר כל ברית כוללת בתוכה גם את מניעת השיקות של כל אלה שאינם נכנים בתוכה של הברית. וגם ברית התורה שכורת הקב"ה עם ישראל כוללת שבעל פה. ויש לנו בזה הדגשה יתרה. כי ברכת התורה פותחת היא בשניים: אשר בחר בנו, ואשר נתן לנו. ומפורש כתוב הגרא"א כי שניים

הלו מתחקרים הם לשני עניינים לפי סדר הזמנים. הבחירה היא מה שנאמר למשה בשני לטיון ואתם תהיו לי מלכת הרים וגוי קדוש, והנתינה היא לאחר ארבע ימים בשעת אמרת אני השם אלקי. והנה הברית עם ישראל נכרתה בסיכון לפניו גוף העובדא של מתן תורה, כמכואר להדייה בכתב. ומכוון שהברית כוללת בתוכה של כתיבה של דברים שבעל פה, הרי נמצא כי הך איטורא ד'דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב" קדום הוא לכל איסורי תורה, ולא עוד אלא שקדום הוא אפילו לנוף המאורע של מתן תורה. ועומק הכוונה בזה הוא, כי איסור הכתיבה של דברי תורה שבעל פה אינו איסור פרטני בין שאור איסורי של תורה, אלא שהוא קביעות הצורה של בריתות בריתו של הקב"ה עם ישראל. בקיצור, האיסור של כתיבת דברים שבעל פה מהו זה חלק של ברית-התורה, הרבה יותר מאשר הוא משתיך אל גוף דברי תורה עצם.

ג. ומקבילה דיא נקודה זו תוספת בהירות מתוך עיון בכללי סדור המשנה ובמה שחוינו רכוטינו בכיאורים. בתוך כלל סידור המשנה, נמצאים אלה שאינם כלל במעשי-סידור, כגון אין סדר למשנה, חסורי מיחסרא, עניין במקום ועשירין במקום אחר, וכדומה. והורנו רבותינו בזה כי גם לאחן שהותרג כתיבתה של תורה שבעל פה, ומשום עת לעשות הוכרחו לכתיבתה על סדרה לכתיבה, מכל מקום השאירו בשיעור ידוע בדברים שבעל פה גם לאחר שנכתבו, בכך שגם הכתב יהא נזוק לסיווג של הפה, וסוף סוף לא תעמוד הכתיבה במקומה של הקבלה מפה לאוזן. ודברים הללו הם יסוד גדול בסדר ערכיהם של דברי תורה שבעל פה על הכתב. ומתוכם של הדברים הללו מכובצת ועלתה היא הנקודה שנטבראה לנו למללה, בגדרו של איסור כתיבת דברים שבעל פה. כי אםלי היה איסור זה רק איסור פרטני בין שאור איסורי תורה, בודאי שלא היה בו מקום לקיום במקצת ומכוון שסוף סוף חותר האיסור משום עת לעשות, שוכ לא היה לנו להזוק בו לפקרים, ולהפלו לסרוגין. אלא שהם הם הדברים. מניעת הכתיבה של דברי תורה שבעל פה שיכת הירה שקדמה לנוף הופעתה של העניין הזה לידי השמטה נמורה, מפני שאורו של נר החנכה הוא הוא וההפיilo לסרוגין. ברכי הכתובת של דברים. מניעת הכתיבה של דברי תורה על ידי מסירות נפש על אורות מניעת כתיבתם של דברים שניתנה על ידי ידי זה הטעיל הותר טושם עת לעשות מכל מקום בכדי שלא לבטל את תוכן צורתה של ברית התורה, נשארה כלילותה של תורה זו גם לאחר שהותר האיסור, וגם לאחר שתורה שבעל פה נכתבה על ספר.

ד. חילוק זה בין כלויות ברית התורה, ובין דיני התורה עצם, מצאנו לו מקום גם בהלכות מסירות נפש. דסוף סוף זה הוא יסוד החילוק בין מסירות נפש על אותן העברות הדוחות פקוּה נפש, ובין מסירות נפש בשעת השמד אפילו על עركתא דמסאני. כי על כן מסירות נפש זו של עركתא דמסאני איננה מסירות נפש על דינה ומצוותה של תורה, שהרי האיסור עצמו איננו נעשה לחמור יותר על ידי הכוונה שהנכרי מכונן להעכיר על הדת; אלא שמסירות נפש זו באה על כלויות יהוד ישראל בעמים, דהיינו על הברית שכרת הקב"ה עם ישראל, שהיא ברית התורה. באופן דמסירות נפש על המצוות בשעת גזרות השמד הולקה היא בימודה מסירות נפש על שלוש עכירות שאין פקוּה נפש נזחה מפניהן. דבשעה שאנו דנים לעניין עכירות ואיסורים פרטיים שבתורה, או יש לנו שיעורים ומידות בחובי מסירות נפש, מה שאינו כן בשעה שאנו דנים לעניין כלויות ברית התורה, וכגון בשעה שהכוונה היא העברה על הדת, אז מופען הוא חיקם המסירות נפש מכל שיעורים, ואפילו אם אין הדבר נגע אלא לערכתא דמסאני, יהרג ולא יעבור.

ה. וחורדים אנו בזה להתחלה הדברים, דחוינן מסוגין דיומא דאפיילו בנגע לנוף המאורע של הנם שיכא הך מלטה דלא ניתנה להכתב, וכי זה הוא באמת גדרו של נס החנכה שלא ניתן להכתב. כי הם הם הדברים. וtheidוש הנמצא במסירות נפשם של דור החשמונאים הוא זה וכי מסרו נפשם לא על רצון השם שניתנה בדיני התורה, כי אם על רצון השם של כלויות יהוד ישראל בעמים, דהיינו על ברית התורה וכן, — וממילא כך נאה וכך יהיה כי מאורע מועד החנכה יהיה מופיע מתרות כתוב, שכן כל עצמו של חידוש מועד החנכה אינו אלא בנקודה זו של מסירות נפש על עבודת יהוד ישראל בעמים, אשר שלילת הכתב היא ה"בטועל" של יהוד זה. ופקח חוי דגמ' במשנה לא נשנו דיני נר החנכה, ולא נזכר נר החנכה כי אם אגב גרא דעתנים אחרים; והיינו כמו שהורנו רבותינו דגמ' לאחר שנכתבה המשנה עדין השאירו בה מקום לצורת תורה שבעל פה, על ידי היחסורי מיחסרא וכדומה; ובגרן החנכה בא הוא העניין הזה לידי השטחה נמורה, מפני שאורו של נר החנכה הוא הוא וההפיilo לסרוגין. בכדי שיש על ידי מסירות נפש על אורות מניעת כתיבתם של דברים שניתנה על ידי מסירות נפש על אורות מניעת כתיבתם של דברים שבעל פה. בכדי שעיל ידי זה הטעיל הותר יון מהחישך עיניהם של ישראל על ידי תרגום דברים שבעל פה, כדרך שהחשיכך עיניהם של ישראל בתרגוםם של דברים שבכתב. ודוק כי לא ניתן להתפרש יותר. עיון מילואים בסוף הספר.